

SAVET DRUŠTAVA ZA STARANJE O DECI I OMLADINI
JUGOSLAVIJE

JUGOSLOVENSKE PIONIRSKÉ IGRE 1962

IGRE NA SNEGU
I SMUČANJE

Bojan Hrovatin

7

MLADO POKOLENJE
BEOGRAD
1961.

FIZIČKA KULTURA MLADIH

Sveska

- 1 **GODINA FIZIČKE KULTURE MLADIH** — okvorni program
Osobnosti dece raznih uzrasta i zadaci fizičkog vaspitanja —
Branko Ždjara
- 2 **TELESNO VASPITANJE NAJMANJIH** — Branka Koturović
- 3 **VEZBALIŠTA I REKVIZITI** — Branko Ždjara i arh. Slobodan Ilić
- 4 **IZBOR IGARA** (bez rekvizita) — Emil Vukotić
- 5 **OD KAMENKA DO ROBOTENKA** (izleti, pohodi, logorovanja)
Branislav Žarković
- 6 **PLIVANJE I IGRE NA VODI** — Moma Penjin
- 7 **IGRE NA NEGU I SMUČANJE** — Bojan Hrovatin
- 8 **IGRE U SALI I UČIONICI** — Slobodan Ivović
- 9 **JAVNI FISKULTURNI NASTUPI** — Slavko Pobjlak
- 10 **PLES KOD DECE**, stilizovani — Branka Koturović
PLES KOD DECE, narodni — Jelica Reljić
- 11 **O TAKMIČENJU** — Ljubiša Stefanović i Branko Ždjara
TAKMIČENJE ZA „KURIRA JOVICU“ — Branko Ždjara

Zbirku pripremio

SAVEZNI ODBOR

JUGOSLOVENSKIH PIONIRSKIH IGARA

Štampano u pogonu štamparije Izdavačkog preduzeća
„Kultura“, Beograd, Makedonska 4.

U sastav pionirskih igara ulazi i telesno vaspitanje dece za vreme zime. Ono može biti vrlo raznovrsno. Potrebno je da znamo da iskoristimo sneg za te najzdravije i pune veselja vežbe. S obzirom na prilike i mogućnosti, ove vežbe se mogu razvijati svrsishodno i planski u obliku redovnih vežbi — škole smučanja ili vanškolske aktivnosti u obliku igara ili izleta, ili u okviru stambene zajednice, tj. svuda gde ima snega i gde se mogu okupiti deca pionirskog uzrasta. Razume se da je potrebno imati za to osposobljen pedagoški kadar koji će znati pravilnim pristupanjem da usmerava i vodi aktivnost pionira. Zato ćemo ovde odmah dodati i metodska uputstva za celishodnu vežbu i raznovrsnost, tako da se deca u isto vreme uče, vaspitavaju i zabavljaju. Onaj ko bude umeo to da postigne steci će poverenje dece, probuditi kod njih ljubav i oduševljenje za lepote zimske.

ŠKOLA SMUČANJA I IGRE NA SMUČKAMA

Najpre želimo da damo nekoliko uputstava za rad sa onim pionirima koji imaju smuče. Njih delimo na početnike — pionire do 10 godina i starije. Prve lek navikavamo na smučanje, pre svega u obliku raznih igara, a sa drugima radimo planski. U oba slučaja cilj nam je da naučimo deca da se smuča.

Početnike i mlado pionire najpre učimo da hodaju na smučkama. U ovu početnu fazu spada i sticanje znanja o pravilnom izboru i nezi opreme.

Pri hodanju na smučkama početnik se najpre upoznaje sa „dugačkom obućom“, a prilikom raznih zadataka i vežbi treba da se navikne na smučke koje mu kasnije više neće pridoneti teškoće. Pri nastavi smučanja za početnike vrlo je važno načelo postupnosti, jer svaka nepromišljenost i nesavladavanje prethodnih zadataka kasnije se može osvetiti ili se zavilati nekom nezgodom. Toga mora biti svestan svaki vaspitač i uvek težiti da jedno znanje dobro utvrdi, pre nego što počne sa nastavom leže materije. Ovde se ne postavlja samo pitanje poznavanja pojedinih figura, već i različitih vrsta snega, raznih (terenskih) oblika i postepenog navikavanja na brzinu. Uspeh vežbi biće garantovan tek onda ako budemo uzeli u obzir sve nabrojane elemente i ako učenje tih elemenata bogatimo raznim igrama, jer je igra za ovaj uzrast uvek najbolja pomoć u učenju.

Na početku svake vežbe sa početnicima najpre treba dobro utobeti sneg. To isto važi i prilikom nastave hodanja na smučkama. Onda utvrimo smučinu (trag ili smučke, „špuru“), koja treba da bude malo šira nego obično. Smučinu vodimo u krugu ili osmici, a kasnije možemo i u kvadratu. Učenicima kažemo da bez šporeva iza nas jedan za drugim na primeraj razdijelni. Za vreme hodanja upozoravamo ih jedino na to da se sa smučkama klate po snegu i da pri tom ne sližu stopala. Posle prvog kruga ili zavoja vaspitač se postavlja na vidljivo mesto i popravlja početna greške. To znači da pokušava uvek da okloni tamo po jednu glavnu grešku, a ne da ukazuje učeniku odjednom na sve greške koje

je opazio, jer to učenika može još više da zbuni i umori. Početni uspeh je postignut kada učenici klizaju i pri tom su opušteni. Zato sa njima prestano razgovarati i pokušavamo da neveliku pojedinaca oklonimo u fali koje ih neće uređiti. Deca su vrlo osetljiva i zato moramo, naročito pri prekorima, biti veoma opretni.

Odmah posle prvih uspeha menjamo teren, utiramo drukčiju stazu i stadojemo nešto veselo, kako se učenici ne bi zosilili i izgubili volju za učenje. Znače zasilenosti treba razlikovati od umora, što nije lako i zahteva od smučarskog pedagoga da ponekad bude i psiholog i zato je pogrešno i zastarelo mišljenje da početnike može svako da počeva. Naprotiv, za početnike su potrebni najiskusniji pedagogi sa višegodišnjom praksom.

Kada učenici savladaju početne teškoće sa hodom, otvarao nam se bogat izbor igara, koje same po sebi dovode do trljanja i usavršavanja u hodanje. Ovdje navodimo nekoliko takvih igara.

1) Učenici treba da se klizaju po utroj smučini u krugu, osmici ili kvadratu i da na dati znak premeštaju štap iz ruke u ruku, skina i ponovo stave rukavica, kopu i sl. Sve ovo zadatke moraju da izvedu klizajući se, a da se pri tom ne zastavljaju. Pioniri se tako mogu u isto vreme i igrati i vežbati, ako se smučaju po dvoje uporedo i predaju jedan drugom nabrojane predmete. Hodanje možemo vežbati sa dva ili više učenika u vrsti. Učenici se prilikom takvog hodanja drže za ruke.

2) Sokupljanje snega i gruvanje određenog cilja biće vrlo zanimljiva igra za pionire. Cilj može biti obilježeno drvo, žbun, označen prostor na snegu ili nešto slično. Najomiljeniji cilj je, razume se, učitelj. Prilikom izvođenja svih igara pazimo na to da grude bacaju pred sebe, a ne u stranu. U spretnosti klizanja na smučkama pioniri se igravaju usavršavaju i za vreme hodanja hvataju grudve snega, rukavice ili kape.

3) Vrlo su korisne i vežbe i zadaci pri kojima učenici za vreme hodanja moraju da predaju iz jedne smučine u drugu i opet natrag. Ovo vežbamo često u najrazličitijim oblicima, jer se pri tom pioniri podvesno nauče da prenose težinu s noge na nogu.

4) U sastav ovih vežbi ulaze i mnogobrojne štafetne igre.

a) Vrsta treba da u primerenom razmaku žuri napred, da na određenoj mestu učini obrt sa prestupanjem (360°) i da se sa istom smučinom vrati. Ko će biti prvi? Tako ćemo učenike podstaći na prve trkačke korake.

b) Isto tako mogu se takmičiti dve ili više vrsta u isto vreme i u obliku štafete. Prvi žuri do određenog mesta i natrag i u povratku predaje štafetu grančicu, krpicu ili nešto slično sledećem.

c) Isti zadatak, s tom razlikom da prvi iz svake vrste na određenom mestu zasedi grančicu, drugi da otrči po nju, doneše je trećem itd.

d) Kad imamo veliki broj učenika možemo ih rasporediti na udaljenosti od 10 do 15 metara, tako da poslednji dotrči do prvoga pred sobom, udari ga ili mu preda nekakav predmet, ovaj opet trči do sledećeg itd. Dakle, uatknica prave predaje štafete sa startom iz mesta.

e) Dve vrste stoje jedna nasuprot drugoj na udaljenosti 10—15 metara. Na dati znak svi pioniri polaze odjednom i nastoje da što pre stignu na mesto suprotne vrste. Pobedjuje on koji se prvi postroje na mesto druge vrste, onako kako su stajali u početku.

f) Igra će biti teža ako od svake vrste budemo zahtevali da trči do mesta suprotne vrste, koje u tom slučaju mora biti posebno obeleženo, oko oznaka i natrag na svoje mesto.

g) Pioniri u koloni treba da se takmiče i u spretnosti prestupanja tako što na određenom mestu moraju prestopiti oko dva metra u stranu, počure da označeno mesto, tamo se opet okrenu sa prestupom, i počure natrag ka svojoj vrsti. Ovakve i slične vežbe su vrlo korisne i za dalju školu smučanja i ne treba ih zanemarivati.

Sve ove nabrojane igre spretno rukovodilac ili učitelj može učiniti još raznovrsnijim ako postupno daje sve teže zadatke u obliku postavljanja raznih prepreka: prolazak ispod postavljenih kapičica, prestupanje preko grančica, okret oko njih i sl. Dužnost učitelja je da zna da oceni koje igre više odgovaraju početnicima, a koje starijima. Sa starijim veštijim pionirima više ćemo vežbati one igre koje ih navode na brzinu, pažljivu borbenost, drugarski odnos, koje ih više prenošuju težine sa prestupom itd. Sa mladim pionirima i po-

četnicima, više ćemo se igrati. Početne korake na smučkama učićemo u veseloj i raznovrsnoj igri, čiji konačni cilj mora biti isti kao i predstoji. Ova vežba razlikuje se pre svega u metadski — psihološki pristupu i njena postupnost je nešto dugotrajnija.

Deca ovoga uzrasta vrlo se rado igraju kaja tako što po jedna ili dvoje vuče smučara koji sedi, žuti ili čak stoji na smučkama. Razume se da za ovo kajni moraju biti „basi“, bez smučki, a sneg se ne sme previše nabijati. I u ovom obliku možemo prirediti razne štafetne igre.

Ove igre možemo upotuniti i igrama lovljenja u određenom prostoru — „otfrena mo-kazica“, „vodenog ili crnog čevaka“ itd.

Posle višekratnog igranja probaćemo i hodanje uz pomoć štapova. Pri tom ih upozoravamo na lagano i opušteno kretanje, naročito u ramenima, i na pravilno zabađanje štapova u visini cipela. Predaja smučka ne treba da klizi svuđe napred i prednja noga mora ostati povijena.

Sve što smo ovdje nabrojali treba vaspitavamo da služi sama kao podsetnik, na osnovu koga će posle svaki pojedinac moći da izradi još detaljniji program, prilagođen datim okolnostima i mogućnostima svojih učenika. Ponovo upozoravamo da nijedna igra ne treba da traje predugo. Igre moramo ispreplesti jednu drugom tako da se pioniri iz njih zaista zadovolje, a tome će biti još reči, no moramo biti svesni da je deci vrućina i da su često prebavljaju i svuđe ne umore. Ovdje je potrebno posebno pomenuti i pitanje odeće. Devo više utopljena. Uvek treba da posle desetak minuta igranja ostave svuđne vunene džemper. Dovoljno je samo vindačko koje ih prilikom padova štiti od snega, da se ne ukvane.

Posle dva-tri dana igranja i vežbanja u ravnicu pionire treba odvesti na blage padine kako bi počeli istinski da se smučaju i klizaju nizbrdo. To je prirodno i njihova želja, koju moramo da ispunimo, pa makar im hodanje još uvek pričinjalo teškoće.

Pri tom se opet teško vraćamo na hodanje, možda za vreme pauze, dok ih vodimo na smučarski teren. No i tu moramo biti predostrojni. Duga hodanje na smučkama od pionira traži ogroman napor. Zato ih svuđe ne zamarajmo još pre smučanja.

Posle smučanje nizbrdo zahteva i znanje penjanja, pogledajmo najpre kako izgleda korak za penjanje za početnike. Ovaj korak nomenjem je blagom usponu, jer takav i odgovara početnicima. Zato teren mora biti takav da na vrhu ima blagu zaravan, ne predugočtu padinu, sa ravnim postupnim istokom. Padina mora biti toliko da se pioniri mogu uspeti običnim korakom za penjanje. Pri tome se moraju nešto više oprati na štapove i prilikom iskoraka smučku moraju malo podići i njome čvrsto stati.

Ako početnici, naročito mladi pioniri, ne mogu takvim korakom da idu uzbrdo, to je znak da nismo izabrali odgovarajući teren za smučanje.

Smuk prave vežbamo sa početnicima uvek po utabanom snegu i utvrdnoj smučini. Prvi put učenici treba da se sami spuše nizbrdo, kako bi se tako oslobodili i zaboravili na većita noredanja svog vaspitaca. Sama treba paziti na pravilan voini red, kako ne bi došlo do udaranja i kako bi, se učenici navikli da se uvek penju određenom stranom. S ovim pravilima potrebno je odmah upoznat svakog smučara kako bi izbegli kasnije opasnosti i nesreće.

Kada učenike učimo na vrhu ravni pravilnom držanju u smuku, najpre im pokazujemo osnovni stav. (sl. 2). Iz ispravnog stava nešto oslobimo napetosti u kolenima, što je dovoljno da dobijemo potreban nagib napred. Pošto stojimo na ivici strmine, već klizimo

nizbrdo. Držanje tela je za sve vreme uspravno i elastično, naročito u sklopu nogu i bokova, krpilice štapova su u vazduhu, a pogled je usmeren napred. Kad učenicima to pokažemo, kažemo im da nas imitiraju, tada stonemo sa strane smučarskog terena i popravljamo njihove osnovne greške. Ponekad je dobro da sami pokažemo kako izgleda njihovo pogrešno držanje tako da ga vide, jer je načelo metoda nastave kod pionira, naročito mladih, da bude što više očiglednih pokazivanja, a što manje izlaganja. Naime, deca imaju ogroman dar opažanja i oponašanja.

Ovu osnovnu grešku smuka potrebno je učiniti raznovrsnom, kombinujući je igrama i uz pomoć dodatnih zadataka, kako vežba ne bi postala suviše dosadna. Razmotrimo neke od njih.

- 1) Smuk sa savijenim koljenima.
- 2) Smuk — naizmenično visok i nizak stav.
- 3) Klizanje za vreme smuka, čas jednom, čas drugom smučkom.
- 4) Preskakivanje za vreme smuka.
- 5) Naizmenično dizanje petu smučki.
- 6) Smuk kroz postavljenu koplju.
- 7) Prestupanje iz jedne smučke u drugu.
- 8) Prestupanje u isteku u novi pravac.
- 9) Prestupanje na podini u novi pravac.

Svi nabrojani zadaci i vežbe spadaju u okvir osnovne škole smučanja i idu za jedinstvenim ciljem: steći osećanja sigurnosti za vreme smuka po školskom smučarskom terenu.

Mladim pionirima i početnicima postupno dajemo još i razne igre za vreme smuka, kako bi im nastava bila još privlačnija. Pogledajmo neke od njih. (sl. 1)

1) Sankanje na smučkama. Dve smučke stavimo zajedno sasvim blizu, učenik sedne na njih i kliza nizbrdo. On može biti okrenut leđima nizbrdo, ili ležati na leđima ili trbuhu. Njega zovim može da zajači još jedan, ili se smučaju po dvojica sedeci zajedno. Kad svih ovih načina klizanja možemo organizovati i takmičenje vrsta. Ko iz vrste bude prvi donosi svojih vrsti poen, a ako se prevrne, vrsti se odbijaju dva poena i sl.

2) Deca i prilikom smučanja veoma vole da podržavaju životinje, avione, Indijance i sl. Treba im samo pokazati igru i već je tu cvrkut. Ako žučnu ili kleknu na vozove i rukama se odupre o krivine, brzo se užive u igru i glasovima podržavaju slonove, medvede, pse, mačke i druge životinje. Ako žuče i mašu latkovima mogu biti ptice ili avioni. „Pilot“ može voziti sa sobom i pušnika koji sedi pred njim i „goda“ grudovima.

3) Učenici za vreme smuka treba da dohvataju predmete. U početku mogu smučati u žučnju, a kasnije moraju smučati uspravno i žučnuti tek neposredno pred predmetom.

Mogu dohvati i više predmeta postavljenih duž smučine ili ih ostavljati na obeležjen prostor. Kad su dovoljno veština ostavljamo im slatkiše ili „lilji-hipe“, koji treba da im ostave kao nagradu. Sve to deluje razvedrovaljuće i sliva im volju za vežbanje.

4) Slična ovim igrama je i natizanje ili skidanje predmeta sa granice ili štapa.

5) Slična veštine su i bacanje grudvi ili štapa (kao koplja) na cilj za vreme smuka.

6) Možemo imitirati i stajnu narodnu igru „Alka“. Konjanika tada predstavlja smučar koji u smuku štapom mora skineti obruč koji visi nad smučinom.

7) Slična ovaj je i korutka narodna igra „Števanje“, kod koje smučar za vreme smuka mora štapom odzdo na gore izbiti veću limenu kutiju, postavljenu na štap zaboden vertikalno kod smučine.

8) Za vreme smuka možemo se igrati i lopte; bilo da shvatamo baženi predmet, ili da ga u smuku dodajemo međusobno, ili da ga dodajemo dvojica uporedno.

9) Dobro je da učenici upozna i sa starom bloknom igrom (Blake — mesto na pute Ljubljana—Rijeka), koja ima istorijski značaj. Učenik stane na smučke pred prethodnika, neposredno iza njega, čvrsto ga obuhvati i obojica se smučaju nizbrdo.

Kao što ste primetili, na smučkama se igramo svek bez štapova i to iz dva razloga. Prvo, tako izbegavamo nepotrebne nesreće, a drugo, učenike time navikavamo na ravnotežu.

Kad su se učenici naučili na školskom smučarskom terenu, stekli su toliko znanja da sa njima možemo krenuti na druge dele terena. Razume se da i oni moraju odgovarati njihovim mogućnostima. Mogu biti nešto udaljeniji, a vremenom i strmiji, tako da se učenici postupno navikavaju i na brzina, to je jedan od uslova da se postane dobar smučar. U početku ćemo i te terene najpre isprobati i isprobati smučine, a tek kasnije, kad su učenici zaista postali vešti, dozvolićemo smučanje. Tereni pri kraju mogu postojati sve talatostiji i zahtevali sve više veštine. Sveik kada bismo teže smučarske terene moramo misliti na sposobnosti najboljih, pošto ćemo samo tako moći obezbediti uspeh i izbeći nesreće i strah. Moramo znati da je strah, posebno kod dece i početnika, uzročnik padova i najveća smetnja u postizanju uspeha.

Da bi nam svi smučarski tereni bili zaista dostupni moramo još naučiti razne korake za penjanje.

Za početnike je dovoljan običan korak za penjanje, no razume se da ih treba upoznati još i sa stepenastim i kosostenastim korakom.

Stepenasti korak izvadimo tako što se postavljamo poprečno na padinu i za pomoć odupiranja na štapove prestupamo sve više. Ovaj korak s uspehom upotrebljavamo i prilikom utabavanja snega.

Kosostenasti korak isti je kao i obični, s tom razlikom što prestupamo koso nagore. Ima i drugih vrsta koraka za penjanje, kao što su koraci u raskoraku i „u ključevima“, ne njih nećemo opisivati, pošto ih učenici nauče sami od sebe, kad budu za to sposobni.

U sklop metodike nastave na smučkama ulazi i kosi smuk, koji dolazi posle pravog smuka. Kao i pre, i ovde za početak padina mora biti blaga sa ravnim istekom i utabom sneg. I tu najpre vremenom smučinu popreko padine i učenicima pokažemo pravilan stav kosog smuka; gornja smučka krmorica je za pola stopala napred, veće deo teline je na donjoj smučki, što postizemo potiskivanjem kolena premda padini i otklonom od strmine, tako da je donje rame nešto pozadi. Sve to dovodi i smučke u pravilan položaj i one klize po gornjim rubovima. Držanje tela je isto kao i pri pravom smuku.

Kao što vidimo, ovde se pojavljuju novi novosti na koje pionire isto tako postupno treba naviti. Najbolje je ako je to očigledno. U početku treba pokazivati donekle pretano, i pioniri će nos brzo podržavati. Još je bolje ako ih određenim zadacima podvesno dovedemo do toga. Kažemo im da se za vreme smuka donjes rukom doližu cipe. Tako ih upozoravamo samo na krmoricu, a sam pokret će ih prisiliti na pravilno držanje.

Isto to postizemo ako za vreme kosog smuka na donjoj strani smučine deca podižu nekakav predmet štapom, koji drže u obema rukama, klize po donjoj strani smučinom, tako da se krpilica vuče za njima po snegu. Tako će se naučiti i na pravilno izvijanje tela.

Kao poslednju vežbu, koja zahteva najviše spretnosti, uveštavamo dizanje pete gorale smučke. To im koristi kao samokontrola pravilnog opterećenja. Ko ne bude imao pravilan stav za kosi smuk neće to postići. (sl. 3)

Pri daljoj metodičkoj nastavi sa decom razliasa se mišljenja smučarskih stručnjaka i pedagoga. Pristalice takmičarskog sporta preporučuju put paralelne tehnika, a oni kojima je stalo do masovnosti pluzi put, koji je stvarno dostupniji i ne utiče štetno na psihološki razvoj dece, kako se to mislilo. Prokta nam pokazuju da su oba puta pravilna i da je tu potrebno individualno ocenjivanje. Ko lakše napreduje jednim putem, ne treba mu nametati drugi, i obrnuto.

Pogledajmo najpre pluzni put. Plug u savremenom smučanju nije više figura za kočenje, nego nam služi kao pomoć pri prenošenju težine, za pravilno osećanje postavljanja rubnika i potiskivanje pete smučki u stranu, što sve upotrebljava i izveštban smučar, takmičar. Pluzna tehnika danas je, dakle, samo pomoćno sredstvo za dostizanje vrhunske tehnike smučanja. (sl. 4)

Prilikom pluzenja telo je uspravno, kolena su povijena, stopalima potiskujemo pete smučki u polje, a krivine su približno za jednu podlaticu udaljene jedna od druge. Težina tela je više na petama. Smučke lako klize po unutrašnjim rubovima, pa kažemo da pete smučki beže u stranu.

Učenicima najpre očigledno potražujemo pravilno držanje pluga. Onda krenemo u pravom smuku po glatko utabano školskom smučarskom terenu i potisnemo pete smučki u polje, uz prethodno tako rastezanje na gore, i tako produžavamo da se klizimo u plugu.

Osnova za uspeh je gladak teren. Najbolji je lok podjednaki slemenast oblik krova, pošta nos takva konfiguracija terena prilijeva na plug. Kada se učenici upoznaju sa ovim prvim osnovama klizanja u plugu, možemo s njima izvoditi i sledeće vežbe:

- 1) Iz smuka u plug i obrnuto.
- 2) Za vreme pluzenja povremeno potiskivanje pete smučki u stranu.
- 3) Za vreme pluzenja naizmenično potiskivanje pete smučki u stranu, prvi put levom, drugi put desnom smučkom.

Sve ove vežbe izvodimo najpre polako, a potom sve brže. Pojedinci mogu i da se lakmiče, ko će na primer na određenom razmaku više puta potisnuti pete smučki u stranu.

Kada učenici ovladaju pluzenjem, prve dve figure promene pravca više im neće pričinjavati teškoće. To su pluzni zavoj i pluzni luk.

Kod pluznog zavoja zahtevamo samo to da se učenik, prilikom prelaza u plug, nagne na spoljašnju stranu zavoja, potisne unutrašnje rame neznatno napred, i da spoljnim stopalom snažnije pritiskuje petu smučke u stranu. To je dovoljno da poželjno zaokretali u željenom pravcu. Sama skretanje propraćamo izvijanjem tela, što osmogućava sklizavanje u stranu.

Zavoj zavoja najpre na jednu stranu, a onda na drugu, a kada znamo oba pravca spojimo više zavoja odjednom na jednu i drugu stranu. Ovakvo vijuganje možemo izvoditi

i oko vertikalno pobedenih kolaca ili granica. Preporučuje se lakmičenje u tome ko će napraviti lepše i pravilnije zavoje, ili ko će brže na smučkama preći određenu stazu u pluznim zavojima.

U početku je najbolje da veštavamo zavoje u žljebastoj jaruzi, tako da svaki zavoj izvodimo na suprotnoj padini, jer se pri tom početnici za vreme zavoja naginju ka padini, a ne od padine, što mnogima stvara teškoće i nepoželjan strah, i za sledeću figuru preporučuje se isto takav teren i, razme se, isto tako utaban sneg.

Pluzni luk je sledeća figura pluzne tehnike. U suštini je potpuno jednaka prethodnoj figuri, s tom razlikom što počinje i završava se u kosom smuku.

Pre luka ispluzimo gornju smučku, koja je zbog pravilnog stava u kosom smuku rastežena, i u isto vreme izvijeno telo, sa gornjim ramenom nazad. Ovo nam sada olakšava izvođenje otklona i potiskivanje u stranu pete smučke i dovodi do savijanja u željenom pravcu. Posle završenog luka telo je već u stavu novog pravca kosog smuka, i potrebno je još samo privući gornju rasteženu smučku donjoj. Kada učenici savladaju pluzni luk u oba pravca, veštavamo ga vezano na dugačkim smučarskim terenima i time smo već postigli da se učenici mogu smučati i po prilično prostranim snežnim poljima. Pri većoj brzini mnogi će uspeti da izvedu i pluznu kristijaniju, odnosno pluzni zavoj kao padinu.

A sada se vratimo paralelnoj tehnici. Posle savladavanja smuka koso, učenici treba dobro poznati još i sa bočnim klizanjem. Bočno klizanje nije posebno figura, već nužna vežba bez koje praktično ne možemo zamisliti potpuno ovladavanje smučanjem. U početku ga veštavamo iz kosog smuka na glatko utabano smučlištu. Malim rastežanjem na dale potisnemo u stranu pete smučki, u isto vreme popustimo u rubljenju i već klizimo bočno. Ovo najlakše izvodimo na protiv padini, gde neposredno pre nego što se zaustavimo izvedemo ovo što je gore navedeno i otklizimo nadole. Isto to možemo veštati i nad pregibom. (sl. 5)

Za uveštavanje se možemo poslužiti i vežbom na mestu, kada se stopovima odbacujemo od gornje padine. Prilikom uveštavanja bočnog klizanja potrebna je savladati klizanja u pravcu kosog smuka, a isto tako ponovni prelazak u kosi smuk i obrnuto. Razume se da sve to veštavamo uvek u oba pravca, da bi se tako navikli na osećaj koliko smučke moraju biti pljoštice potožene na padinu da bi nesmetano klizale u stranu.

Bočnom klizanju odmah sledi i paralelni zavoj ka padini, koji je u suštini na kupasto konfiguraciji jednak bočnom klizanju. Iz smuka koso prelazimo u niži stav, potisnemo pete smučki u stranu i već klizimo u zavoju. Sm zavoj donekle prolj donje rame, koje ne smo da preduhriti kretanje.

Zavoj ka padini može biti stepenasto od sve strmijeg smuka koso, dok konačno ne dođemo do zavoja iz pravog smuka. Pri tom je potrebno izvestiti još i prethodno izvijanje tela. Početnik to treba da vežba i nad prelomom na terenu pomoću zabodanja štapa.

Ovim poglavljem zaključujemo opis škole smučanja, koju smo dopunili odgovarajućim igrama, jer sve ostalo već spada u sastav produžne škole smučanja, a za nastavu u njoj potrebni su pravi stručnjaci — smučarski učitelji. No ipak se nadamo da će ovaj nekoliko sazetih uputstava, datih u ovom delu priručnika, moći dosta da pomognu u planskom vežbanju mladih smučara i u radu sa najmlađima kroz igre i raznodno.

Na kraju ovog poglavlja upoznajmo se još i sa skokovima sa improvizovane skakaonice, koji su naročito među starijim pionirima veoma omiljeni i koje ne treba zane-marivati.

Ko poznao mlade smutare i ko ih je već posmatrao pri skakanju, svakako je prime-tio da često grade skakaonicu na najnepraktičnijem mestu. Odrashti je obično prekratko, zaletilište prestrmo, doskočište preravno. Treba ih znati posavetovati i pomoći im. Pokušajte i videćete koliko ćete zahvalnosti moći da pružite u njihovim očima.

Skakaonica treba da bude građena na prisojnoj strani, gde sneg ostaje duže vreme, i ne treba da bude za skokove duža od šest metara. Most treba da bude viseći i toliko dugačak da pionir na njemu može stajati sa smučkama. Doskočište mora biti dobra utabana, dovoljno strmo i široko, a u lutek mora prelaziti postupno. U okolini ne treba da bude drveće, panjeva, ograda i sličnog, što može izazvati nesreće. Takve skakaonice mogu biti u parkovima, uz škole, ili na igrališta stambenih zajednica.

Početna vežba treba da bude smuk po doskočistu u telemarku. Polom vežbavamo preskakanje malih prepreka za vreme smuka, uz naglašavanje dostaka u elastičnom telemarku, a tek zatim vežbama skok preko mosta. Kada vežbamo skokove upozoravamo uče-nike na pravilno držanje u smuku pre odraza, brz i izdožen odraz, let i doskok. Odrz na početku treba da vežboju i na zvučni znak, kako ne bi zakasnili.

Početnike treba upozoriti i na pad. Kada skakač padne mora se potpuno istegnuti, jer će samo tako bez opasnosti otklizati podinom na dole. U obrnutom slučaju može se povrediti i pritom se povrediti. (sl. 6)

SANKANJE I IGRE NA SANKAMA

Pošto svi pioniri nemaju smučke, a kako su i sanke koristan rekvizit za zimske spor-tove, pogledajmo najpre neke igre na sankama, a posle ćemo obraditi i tehniku upravljanja sankama. Igre na ravnom terenu sastoje se uglavnom iz vežbi vučenja i guranja. Pritom sanke imaju tu prednost što kod jednih sanki možemo odjednom zaposliti više dece, dokle i onu koja ih nemaju. Baš zato su sanke vrlo dobar kolektivni rekvizit. Preporučujemo ih svim školama i drugim dečjim ustanovama i stambenim zajednicama. One treba da bude veće, tako da se njima na padini klizaju i po tri pionira odjednom.

Često moramo još usput pionire da razveselimo dok žurimo na sankalište. Najpro-stija igra je „jednopreg“. Prvi pionir sedi na sankama, a drugi vuče sanke za uzicu. Uzicu treba da bude dovoljno dugačka da „konjić“ može da je obaviše oko vrata i pod pazuhu.

Ovaj način sankanja možemo i izmeniti. „Kola sa parom konja“ zavemo igru kada dva pionira uporedo vuku na sankama trećeg. U ovom slučaju mogu na sankama sedeti i dva ili tri mlada deteta, razume se oko su sanke dovoljno velike.

„Trojka“ je poznata zaprega severnjaka, tada sanke vuku troje uporedo. Sva tri „konjića“ su upegnuta, kao što je opisano kod jednoprega, i svako vuče na svoju uzicu. Da bi to bilo lakše na sanke sprema zatakneimo itop dug jedan metar i za oba njegova kraja zavezemo uzice dva „konjića“ koja su sa strane. „Konji“ mogu vući i jedan za drugim, kao što je to običaj kod Eskima. U ovom slučaju prvi mora imati dužu uzicu.

Kod svih ovih igara moramo paziti da se pioniri međusobno stalno menjaју i da svakog dana bude na raspolođe neka druga vrsta igranja. Kada imamo na raspoloženju više sankata i odgovarajući ravan teren, možemo prirediti i takmičenja u brzini. Njih organizujemo tako što u jednom pravcu vuku jedni, u drugom drugi, dok svi ne svrstaју. „Posada“ jednih sanki se tako može boriti za poene.

Pored razonode ove proste igre možemo koristiti i za to da, uz njih usput upoznamo pionire sa načinom života severnjaka, koji upotrebljavaju slične istinske zaprege. Ovo će pionire jako interesovati, bogatiti njihova znanja o običajima drugih naroda i radati želju za igranjem.

U okvir ovih igara spada i takmičenje „trojki“ slično onom u vreme Rimljana. U ovoj igri sankoč kleči, čuč, stoji raskoračen na spoljnim rubovima sanki, ili čak stoji na njima. „Vozac“ mora imati u ovom slučaju još jednu posebnu uzicu za koju se drži nešto pognut unazad.

Dobar vaspitač se više puta mora i žrtvovati za decu. Deca lo umeju da cene i takvog vaspitača postuju. Zato ponekad zavezemo više sanki jedne za druge, na njih posedaju pioniri, a mi ih vučemo. Ovakav voz, razume se, ima slabu „lokomotivu“, koja će se posle nekoliko metara zaustaviti i zato će i drugi priskočiti u pomoć. To može biti vrlo zabavno. Kod ovakvih i sličnih igara ne smemo zaboraviti hladnoću i da deci postoje hladno oko suviše duga sede na sankama bez kretanja. Posebno je to opasno kada se zagrzejani, možda čak sa makrom obućom, vraćamo kući. Dobar pedagog misliće ina ovakve „sitnice“ koje su često vrlo škodljive za zdravlje.

U sklop igara na sankama na ravnom terenu spadaju i igre u spretnosti guranja. Pionire razvrstavamo u vrstu tako da jedni sede na sankama, a drugi ih straga guraju, za ramena. Svi treba odjednom da se privlače zadatka i taktičke ko će brže svoga sankata i s njim pre doći na cilj. Sličen je i zadatak kada zadnji gura prednjeg za sanke. Razume se da se uvek moramo pastorati da posle jedne krke izmenjamo uloge.

U zadacima spretnosti pioniri se mogu takmičiti tako što sede u raskraku i sami se pomoću nogu odgovarajuju nagred. Isto mogu činiti i ledima okrenutim u pravcu guranja, ili ako leže na trbuhu i pomalu se samo rukama, bilo u jednom ili u drugom pravcu. (sl. 7)

Ukratko, ovakve i slične igre spretni pedagog može izmisliti i sam. Nama je svrha samo to da podelimo na neke od ovih najobičnijih igara, na osnovu kojih ćete sami bogato upotpuniti vežbe.

Sl. 7

B

Na padini se pioniri mogu sankati nizbrdo po jedan, dva ili više odjednom na jednim sankama. Dobro je ako za ovakvo sankanje, naročito sa mladim pionirima i početnicima, izaberemo takvu stazu za sankanje koja je dovoljno široka i ima ravan ispek bez prepreka, da bismo izbegli padove i nesreće. Posle nekoliko proba organizujemo malo takmičenje. Start može biti iz mesta ili zaleta, tako da se slikaju da određenog mesta i time već stihu početnu brzinu. Treba da se takmiče uvek jednaki sa jednakima, bilo po uzrastu ili postadi na sankama.

U cilju promene uključujemo i „važnju vozam“. Pioniri zavežu vite sanki jedne za druge. Ali tako da se sanke mogu kretati, inače se lako izvnu. (sl. 8)

Zbog spretnosti pokušajte sankanje u žučanju, klečeći ili stojeći, bilo na spoljnim rubovima, ili čak na samim sankama. U cilju savladavanja straha pokušajte sankanje ledima napred. Razume se da pri tom moramo biti veoma obzirni i da staza mora biti slobodna. Pioniri na sankama mogu i ležati na trbuhu, ledima, porebarke, i glavom ili nogama napred.

Kao i kod smučara, možemo i ovde zahtevati od pionira da za vreme sankanja dohvataju ili postavljaju razne predmete. Mogu se laptovi tako da za vreme spuštanja hvataju ili bacaju grudve ili nešto slično na cilj, bakroju iznad sebe i hvataju uvijene rukavice, ili se voze dvoje uporeda, jedan drugom. Ukratko za sankata možemo upotrebiti mnogo veži i zadataka koje smo već opisali kod smučara.

Od grana i štapova duž sankalika postavimo nekoliko kapija, koje pionirima treba da predstavljaju tunele. Kad se budu klizali kroz njih neka zvižde i zamislite da se u vozu. Ovu igru možemo i otežati, ako kažemo da između pojedinih kapija moraju izvršiti određen zadatak, kao: uspraviti se, žučnuti ili kleknuti na sankama, dohvatiti neki predmet ili nešto baciti itd.

Pionire treba naučiti i zaokrete na sankama. U početku zabodemo u sneg neku grančicu i pokazemo im kako se oko grančice okrene, ako na istoj strani klizemo nogom po snegu. Klizanje se sme biti suviše snažno, jer ćemo inače prebiti zaokrenuti i pri tom se sanke mogu izvnuti. To, razume se, zavisi i od snega. Ako je sankaliti tvrdo utabano ili čak ledeno, ponekad je za zaokret dovoljno doći ga nogom, a u dubljem snegu to treba izvesti izrazitije. U isto vreme se i telom nagnoemo u stranu na koju zaokrećemo.

Kada pioniri nauče da tako zaokreću na obe strane, sjedinimo odjednom zaokrete vite zavoja, koji treba da budu oko pet metara udaljeni jedan od drugog.

Po ovako vjugavaj stazi može da biti uspešno i „voz“. Nemojmo zaboraviti da posle prvih uspeših pokušaja organizujemo i takmičenje u sankarskom slalomu. Više o pripremi i organizaciji pojedinih takmičenja, kako za smučare tako i za sankare, opisatiemo u sledećem poglavlju.

IGRE SNEGOM

I igranju ove vrste potrebno je ponekad posvetiti pažnju, naročito u lepe sunčane dane, kada je sneg dovoljno lepljiv da se može lako zgrudovati. Za ovo se najbolje prilike na izletu ili odmoru, ali samo na mestima gde grudvama nećemo ugrožavati prolaznike ili tuđe prozore.

Grudvanje je najomiljenija igra snegom, naročito starijim pionirima, ali se i mladi njome brzo oduševavaju. Razume se da je dobro ako to rade pod spretnim rukovodstvom, disciplinovanu, da ne dode do plaća ili neke povrede. Pogledajmo neke načine.

Na udaljenosti koja odgovara mogućnostima dece postavimo dve vrste, koje se međusobno grudvaju. Prvo bacaju jedni, a zatim drugi. U ovoj igri isto tako brojimo pogodke pojedinaca svake vrste posebno.

Ako pionire rasporedimo na veću udaljenost i odredimo da nika ne sme da se pomakne iz obeleženog kruga, ili da grudvu sme da izbegne samo pokretima tela, ili isključeno samo jednom nogom, takva igra postaje još zanimljivija. Tako se možemo igrati i ako se prilikom izmicanja pionir uvek jednim rukom mora držati za štap pred sobom itd.

Grudve možemo baciti i na doljinu. Ako pionire postrojimo u vrstu iza obeležene crte, treba po redu i vrsti da bacaju grudve u snežni plati pred sobom. Najdalje bacanja videće se na snegu. Treba da bacaju samo po tri puta, jer više bacanja nije preporučljivo, a onda određujemo pobednika.

Mnogo je preporučljivije bacanje grudvi sa ciljem, tako da pioniri prilikom bacanja treba da pogode izvrsnu manje udaljeno metu. To može biti usamljena drvo, grm, stena, obeleženi prostor na snegu ili nešto slično. Cilj težće menjamo i obeležavamo ga odmicanjem ili smanjivanjem. Gadanje u cilju možemo spojiti i sa bacanjem u visinu. Za ovo su najbolji stubovi pod snegom ili usamljene jelke.

Sa većim brojem pionira možemo se igrati nopolada i odbrane. Pioniri se postroje u dve vrste koje su jedna naspram druge, ili se sakupe u krug. Izvestan broj pionira nalazi se u sredini, prisloneni ledima jedni uz druge. Pred sobom jedni ili drugi mogu izgraditi snežni zid ili deo tvrđavskog zida i onda se gđaju grudvama. Kod ovih igara nije toliko važno grudvanje koliko sama priprema, pioniri zamijeližu da su parizirani, ukopavaju se, spremaju „municiju“ itd.

U ikalskim dvoristima ili drugim igralištima pioniri treba da postavte svog omiljenog Snička. Njega mogu okititi kakvm starim loncem, povrćem i slično. Pravimo ga od većih grudvi, ili bolje rečeno velika od snega, koje dovoljamo do mesta. Tri voljka postavimo zajedno, jedan poverh drugog, tako da svaki sledeći bude manji. Poslednji nam služi kao glav. Možemo mu napraviti i ruke, ali za to moramo upotrebiti krojeve štapova, koje programo kroz sredinu udova kako bi se bolje držali.

Svoju spretnost pioniri mogu pokazati i u pravljenju drugih figura od snega. To mogu biti razne životinje ili celo grupe naselja itd. Dovoljno je da im damo ideju. Dobro je ako to nauče još kao mladi ljudi, jer dobri bivci često spavajuju životu i starijim sve-sobno takmičički razredi, ili pioniri iz susednih kuća i slično. Na kraju obrazujemo očenajčuju komisiju, koja njihova dela treba prebiti da oceni i da grupe kolektivno nagradi, možda sankama ili nečim sličnim.

Kada je zima prikladna pionire upoznajemo i sa izgradnjom snežnih bivaka. Dobro je ako to nauče još kao mladi ljudi, jer dobri bivci često spavajuju životu i starijim sve-zbanim smučarima i pionirima u brdima. Poznajemo više vrste bivaka. Najprostije je tako-

zvana „ula“, kod koje napravimo samo zidove, a za krov upotrebjavamo granje, koje potom još preklanjamo snegom. Ovakvo bivak može biti veoma udoban i njemu će se dugo vrlo radovali.

Drugu vrstu nazivamo „Eskimo bivak“, jer su u takvim kućicama nekada živeli Eskimi. U sušini je jednak predajanjem, samo ma je oblik drukčiji i gradimo ga bez granja. Ovakvo zida pioniri se moraju postaviti ledima zajedno, teži ako seba snežne cigle i slagati ih u put oko sebe. Tako se ova grupa postepeno zatvara. Sa spoljne strane pomaže joj druga grupa. Kada je zid visok otprilike meter, počnu postepeno da slažu cigle više ka unutra, tako da se zid više zadržava i konačno se spoji u obliku kupole. Oni koji su radili izvanra tako i oni moraju ikakoli izlaz iz bivaka i kada ga potom još pogledimo i zamažemo sve otvore onda je gotov. Unutra treba da napravite klupe od dosaka i barokov u njemu sve otvore onda je gotov. Nema ni hladnoće. Kao zanimljivost ispričajmo samo to da je grupa smetara kod nas u Alpima tako bivakovala uz snežnu oluju i na hladnoći od —12°C, dok je u bivaku temperatura bila +6°C.

Ovim poglavljem zaključujemo opis raznih igara na snegu, a u nastavku želimo da damo još nekoliko uputstava vaspitačima pri organizovanju raznih takmičenja, izleta i izboru i nozi opreme.

ORGANIZACIJA TAKMIČENJA

Svaki smučarski pedagog mora znati dobro da organizuje smučarska takmičenja. Svako takmičenje mora svak biti plod dugotrajnog sistematskog rada, čiji rezultat treba da se odrazi na takmičenje. Ako hoćemo da takmičenje uspe, mora biti besprekorno organizovano, jer čemo samo tako postići popularizaciju aktivnosti na snegu i pridobiti nove pristalice.

Kako smo već pomenuli, takmičenje je samo odraz sistematskog rada. Ovaj rad ne sme biti usredsređen samo na novedeno grama telesnog vaspitanja, nego se mora sistematski održavati preko cele godine. Pioniri se moraju stalno baviti opštim telesnim vaspitanjem tako da steknu potrebnu izdržljivost, gipkosti, snagu, da znaju vladati svojim telom, postanu spretni, vešti i da steknu sve one osobine koje zahtevaju zimski sportovi.

Pogledajmo kako treba da proteku pripreme i organizacija zimskog takmičenja. Među ove pripreme spada i pilanje oprema a čemu će biti govora kasnije. Takmičenje treba raspisati. Uslovi moraju biti prilagođeni pojedinih uzrastima i mogućnostima dece. Na odgovoraju oni koji od njih zahtevaju suviše, tj. tehnički i fizički prenaporne staze. Najbolji oblik za pionire — smučare je veleslalom, trka za mlade pionire i pionirke do 100 metara, za starije pionirke do 200 metara, a za pionire do 300 metara. Trkačke staze treba da budu vedene po ravnom terenu, da ih napori pri usponima ne bi previše umorili. Čak je preporučljivo da teren bude tako nagnut, i staza za veleslalom ne treba da bude predugačka. Najviše do 500 metara, sa deset kopja. Pioniri treba da se takmiče i u skokovima na skakaonicama, koje dozvoljavaju skokove do 10 metara. Razume se da to važi za smučare koji se takmiče samo povremeno. Oni pioniri koji su učlanjeni u razne sportske klubove mogu pod stručnim zdravstvenim nadzorom skakati i dalje.

Raspis mora sadržavati nekoliko točaka.

- 1) Ko priređuje takmičenje.
- 2) U čemu će se takmičiti, po mogućnosti uz tačno navođenje daljina, visinskih razlika i broja kopja za svaki odeljak posebno.
- 3) Mesto, dan i čas takmičenja.
- 4) Da kada se primaju prijave i gde.
- 5) Mesto i vreme određivanja rasporeda takmičara.
- 6) Mesto i vreme objavljivanja rezultata.
- 7) Ime i prezime rukovodioca takmičenja, glavnog sudije i tehničkog rukovodioca.

Uspesno takmičenje ne može nikada pripremati samo jedna osoba. Zato treba da u pripreme po mogućnosti uključimo sve pionire. Jedni neka pripremaju plakate, drugi starije brojeve, pionirke mogu ići brojeve i zastavice. Ultraok možemo zaposliti već u jesen čeo odred ili razred. Za tehničko sprovođenje pozivamo iskusne stručnjake, za sudije, a naročito za kontrolu, pozivamo dečje roditelje, koji treba da budu svedoci njihovih borbi i rodota.

Za sankare čemo izabrati neki odgovarajući brskri pol koji je bez sobroćaja i nema čistih zavojaa.

Starije brojeve, kako smo već pomenuli, pravide dvoježica koja treba blagovremeno da nabave po jedan ili dva komada platna veličina 30 X 25 cm. Na svakom uglu treba da pričvrstite vrpce, a za nevolju i užicu dugu pedesetak santimetara, koja služi da se brojevi privežu na grudi i ledu. To mogu i mardžalija da urade pionirke u kraćimh krucicama za čeo odred ili razred. Ova platna prikupljamo da odredenoj raka. Rasprskivačima za „fili“ i razrednim telom možemo ova nontampati brojeve; od kartona izrežemo u odgovarajućoj veličini brojeve od 0 do 9. Izrežene brojeve položimo na komade platna i rasprskivačem koji je napunjen razrednim tušem natrpićemo broj. U početku, kod pionira ne znače ovo veličnu, treba da pokušaju „Stacionar“ brojeva na papiru i kada budu uspeeli hrabra na platna i videće da će brojevi biti isto onako lepi, kao oni iz trgovina. Sankari na isti način treba da pripreme brojeve na podjednako velikim komadima kartona, kako bi njima mogli obeležiti sanke. Na ovaj način postižemo dva uspeha. Prva, pionire još pre dogadajaju zaposlamo pripremanu, a drugo, tako pripremljene takmičenje biće mnogo svečanije, jer onaj ko je nekada posmatrao pionire pred takmičenje mogao je primetiti da je za njih trenutak kad se pričvršćuje takmičarski broj istinski doživljao.

I još nešto treba zapamtiti. Svako takmičenje koje priređujemo za pionire mora biti tako organizovano i pripremljeno kao da je reč o nekom prvenstvu. Ovakvo takmičenje detetu puna znači. Sudijski zbor mora da radi besprekorno. Pioniri se za svako takmičenje pripremanu sa istinskom radošću i najzabavnije se takmiče. Oni se razumeju u vreme i brzo shvate ako je nekome naneta nepravda. Ovakvog pionira čemo telko opet pridobiti za takmičenje, jer je u svojoj dečjoj duši uveden i to ne može lako da zaboravi.

U takmičenjima na snegu treba svi da učestvuju, ako ne na smučkama, ono na sankama. Oni koji još nemaju zimsku opremu, nekome sednu na sanke uz druge. Pojedincima treba da damo i priznanje u obliku diploma, koje mogu napraviti stariji pioniri za svoje drugove još tokom godine u crtačkim krucicama, i devoljica koje pripremati nekakav lični rod. Kao što vidimo, vešt pedagog može naći dosta posla u okviru organizacionih priprema.

I ZIMI NA IZLETE

Želimo da vam damo neka uputstva kako da organizujete i sprovedete zimski izlet. Moramo, naime, znati da je i ova vrsta aktivnosti uključena u opšti program pionirskih igara i da svako ko bude želeo da stekne fiskalturni znak spremnosti mora isprobati svoje mogućnosti i u tomo.

Sva uputstva želimo da opišemo tako da iz njih možete videti skopne smerenica za uspeseo organizovan i izveden zimski izlet. Moramo biti svesni da, na osnovu navođenog, svako neće moći postati dobar zimski rukovodilac, jer za to, pored izvanredne ljubavi prema smučanju ili sankanju, prema planinama, snežnim vrhovima i uživljanju u pogledima na nove prostore, moramo imati i poseban rod. Zato u početku treba izletu u zimsku prirodu da vode samo najiskusniji među vama. Ako se oni budu pravilno držali, brzo će oduševiti sve decu za ovu lepu, zdravu i rozonodujuću granu telesnog vaspitanja. Snegom odevana priroda mora oduševiti, njene lepote moraju pobediti sve neprijateljnosti prilikom priprema i hoda. Trud moraju bogato nagraditi još doživljaji, posebno oni pri pogledu na pejzaže i divne spustove na povratku, kad se kući vraćamo zdravi, ne previše umorni, zadovoljni i radosni. Ako to postignemo, pridobićemo pionire za naša

brda i uz to odgojili novi mladi kadar, koji će rasti kraj nas i koji će se, koristeći zajednička iskustva, razviti u dobre rukovodioce za zimsko izletništvo.

Izletništvo ne sme biti svrha same razasoda i okupljanja. Ono nam mora pružiti i više od toga: pravilno posmatranje prirode, proširuje nam horizont, kako sa prirodopisne, tako i sa geografske strane. Upoznavanje noćih krovova, a pre svega snežnih vrhova, budi ljubav prema našoj zemlji, a grupni rad razvija osećanje drugarstva. Sve su to i elementi vaspitanja, koji veoma koriste mladom čoveku.

Zimski izlet pripremamo za pionire posebno, jer za njih mora biti manje naporan nego za omladinu. Dobra je ako ovakve izlete pripremamo posebno za smučare, a posebno za sankare, jer moramo računati na to da će se jedni vratiti kućama smučarima, a drugi odgovarajućim putevima pokrivenim snegom. Na možemo ih organizovati i zajednički, ali tada moramo izabrati takav prioner koji će na povratku zadovoljiti sve. Na izlet sankara uvek treba da povedemo i one priionere koji nemaju sanke, jer će moći da sednu uz drugare i sankanje u dvoje bude još veselije. Uvek moramo paziti na mogućnosti pionira koji su nam povereni. Na ovakav izlet ne treba kretati se potpunim početnicima. Oni prvo treba da vežbuju. Pričanje onih koji su višnji izletima uvek će ih podstići i davati im volju za vežbu, kako bi i oni uskoro mogli da učestvuju u tom veselju. Sa početnicima krenimo kakvog lepog snežnog dana na obližnji biračuljak, odakle je lep pogled. Ako tom prilikom budemo znali da upeleto još i neke igre sa snegom, da im pokazemo i isprobamo nešto interesantno o zimskoj prirodi, biće zadovoljni. Ovakvom izletu možemo priključiti i izveštane sankare. Oni će svoje drugove na povratku bezbedno spustiti nizbrdo.

Falta želimo da ovi saveti budu korisni svima, hteli bismo prvo da damo neko uputstvo za smučare.

Kod odlaska da krenemo na izlet prvi put treba da idemo u mesto koje dobro poznajemo, poznatim putevima sa dobrim smučarima, koji odgovaraju znanju smučara. Koliko prer odlaska sastajemo se u razredu ili kod kuće i razgovaramo o svim detaljima. Učesnicima ukratko opišemo ceo put. Uparovavamo ih i na opremu. Posle sastanka još jednom pregledamo da li su vezovi u redu, da li je potrebno prilagoditi još koji zavrtanj, podestiti željzaji i slično. Kada na izlet idu stariji, onda ih samo upozoravamo na urednost opreme. Prilikom ovih izleta ne treba zaboraviti na ranca. Ako idemo na izlet na ceo dan i vraćamo se popodne, moramo uvek računati na nekoliko fastova zakašnjenja zbog eventualne nezgode ili neočekivanog pogoršanja vremena. Zato moramo misliti i na dovoljnu količinu hrane i na mrak, koji zimi pada vrlo rano. Hranu koju treba da ponese određuje mi. Moramo znati da prepun ranac može pokvariti izlet. Ne treba misliti samo na svoje mogućnosti i veština smučanja sa rancom, već treba uvek imati pred očima najvažnije tačke iz svoje grupe. Ako nam je on onemogućio ili nesrećno padne, to se liže sviju nos. Već tokva nepromišljenost prer odlaska može dovesti celu grupu u nepriliku, koja može biti i sudbonosna. Zato hrane po zapremini treba da bude malo, ali ona treba da ima veliku kaloričnu vrednost. Suvo voće, dvopek, butter, čokolada, med, a posebno šećer, su namirnice koje najbolje odgovaraju, zauzimaju malo prostora a i nisu teške.

Posebno pitanje je odeća. Uvek moramo računati sa pogoršanjem vremena, a u najboljem slučaju sa vetrom. Zato je pored tople vanene jakne neophodna potrebna i vundjanka. Neće biti suvišna ni rezervna majica za zanojeno telo. Čarape ne treba da budu krpljene, naročito ne na peti, a ako već moraju biti, treba da budu zakrpljene glatko, da ne bi deca dobila žulj.

Traba odrediti i ko će nositi pojedine rezervne delove opreme: maže, uzice, remenje, vezove, zavrtanje, klinčiće, alut, rezervne krivine za smučke, pribor za šivanje i rečnu opatku. Sve to podelimo uveće voći polaska. Ne zaboravimo na šibice i baterije ili svećke, kao ni na nož. Imajmo pripremljena i nešto oise novca. Na kraju sastanka odredimo još kada ćemo ustati i kada krenuti. Sastanak ne treba da bude dug i dosadan.

Pre odlaska uverimo se kakva je vreme i sneg, kako bismo izletnike znali pravilno da posavetujemo kako da nomažu smučke, a možda i da odgodimo izlet. U krajevima gde sami ne poznajemo vreme, prvo se posavetujemo sa starijim iskusiim domaćinima, lovcima,

šumarima ili čuvarima. Oni će prema obliku oblaka i pravcu i snazi vetra pouzdano predkazati vreme. Poslušimo se i meteorološkim izveštajima.

Čas ili dva prer odlaska postarajmo se za obilan doručak, a zatim okupimo pionire, prebrzojmo ih i još jednom pregledajmo njihovu opremu. Moramo se isto tako uveriti da li neko nije nešto zaborovio. Ako idemo na izlet u proleće, ne smemo zaboraviti sačuriti za ranca zaštitu sunčevog bljeska. Određujemo hoćemo li idći pelice ili na smučkama, kao i celo zaštitno odeljenje. Na utvrnoj smučici stavljamo najbolje sprede, a najbolje strog. Jer se najlakše uprovlaćmo po najslabijim. Na koda gazimo ulaz, najprije idu napred. Kada idemo vozom ili drugim vozilom pazimo da nam niko ne izlazi na uputnim stanicama. Zato određujemo dežurne, koje postavljamo na izlazu. Posebno još pazimo prilikom ulaska u voz i izlaska da smučkama ne razbijemo prozore ili svetiljke.

U potpuno idemo sporije kako bismo se ugrijali. Tek posle pola časa polako pređemo u stalni ritam i brzinu. Razume se da sa treba uprovlaćiti prema temperaturi, odnosno godišnjem dobu, nagibu uspona i vrzatu pionira. Moramo znati i to kada treba sveći suvišnu odeću, kako se ne bismo znojili, jer nam to oduzima energije. Svudno se ne kakovj zorevini, zališeni od vetra i sunca i dovoljno udaljeni od lovinu. Grupa mora sve vreme biti okupljena, kako bismo je imali pred očima.

Za vreme hoda posmatramo pionire i okolinu. Ako vidimo da neko teško dile, da mu pokruti postaju kruti ili čak da je promenio boje lica, to je znak da ne možemo izdržati tempo. U tom slučaju upozoravamo karake. Naročito se stariji pioniri stide da priznaju svoju slabost, završe se u sebe, ispriljuju se nepotrebno i najzad mogu da klone.

Kada put ide zbrdo pioniri ne treba da govore. Mi ih upozoravamo na sve sitnice koje primećujemo u zimskoj prirodi, kako bismo im skrenuli misli na napore i u isto vreme im pokazali razne prirodne pojave i pejzaže. Izostavimo i uzvikivanje da nepotrebno ne plomimo divljak. Kao što smo već pomenili, svaki izlet mora biti i poučan, a ne samo zabavan.

Kod dužih izleta moramo otprilike posle dva časa računati na takozvanu „kritičnu tačku“, kada nastaje sveopšti zamor. Odgovarajućom umerenošću u hodu i to savladavamo. Dobra je ako pionire upozorimo na ovu opštu pojavu, a pogrešno je tada dati odmor.

Odmor je poglavice za sebe. Ako se putem odmaramo, ili čak posjedamo, događa se da pionire prode volja da nastave put i da se iznenada osele strojno zamoreni. Odmarajmo se tek pri kraju, blizu cilja, i to samo kratko vreme i, ako je moguće, stojeć. To pojedimo nešto da se okrepimo — nekoliko kacki šećera, ali limun, ili parmandžu. Za vreme odmora budimo ograni. Odmaralište treba da bude opet odgovarajuća zaravn. Za vreme odmora budimo ograni. Odmaralište treba da bude opet odgovarajuća zaravn. Za vreme odmora budimo ograni. Odmaralište treba da bude opet odgovarajuća zaravn. Za vreme odmora budimo ograni. Odmaralište treba da bude opet odgovarajuća zaravn. Za vreme odmora budimo ograni. Odmaralište treba da bude opet odgovarajuća zaravn.

Još nešto o uliranjim smučine. Smučar mora ići po sigurnom iu i biti isto je mogućno pljanostaju, da se pioniri ne zamoraju rubljenjem. Pri penjanju pazimo i na to da svike ne menjamo se visinu. Peti se moramo iito je mogućno sporije, ali nepristano prema cilju. Otkrčenno se u mestu, ako je mogućno na nekaj zaravni, naročito kada to zahteva uspon u ključevima“. Put mora biti potpuno obozbeden od lovinu. Najbolje je ako go biramo tako da bude po grebenima, ili širim dolinama. Za uliranje pravilne smučine potrebno je valitko iskustvo, dar za posmatranje snega i za ocenjivanje razdaljina i vešto ako za odgovarajuće okrućine. Na sve ovo upozoravamo pionire, kako bismo ih još u mladosti navikli na opazanje, a u isto vreme ih osamostaljujemo.

Na cilju određujemo vreme odmora. Ako je to planinsko kuće ili dom pazimo da se pioniri ne napuju vode ili hladnog pića, a starijima savetujemo da ne piju alkohol. Razume se da za to sami moramo dati primer. Svima savetujemo toplu i slanu supu, koja najbolje utoljava žed. Za zagrevanje tela biće koristan i vrut čaj, jako zaslađen, sa limunom. Posle kratkog odmora odredimo pionire na kakvu istaknutu tačku, sa koje se pruži lep pogled i pričajmo im a lepota ma brda i privlačnosti planinskih dolina. Odredimo strane sveta, potražimo na mapi vrhove susednih grebena i slična.

Ali ako je cilj nekakav vrh, onda opet pazimo da nekome smučka ne sklizne u dolinu. Zahtijeva se od vetra. Ako je vreme lepo, svetlo, pripremimo sedišta ili čak ležaje od smuči i štopova. Prilikom sunčanja budimo usmereni, kako neko ne bi dobio opakežine. Zahtijeva i struju leta na suprotnoj strani od sunca, jer tomo može da bude klizna i možemo se lako prehladiti. Neka se niko ne udaljava bez našeg znanja. Odnor neka bude poveren i zadacima koji nas čekaju na povratku. Pre nego krenemo nazad pogledajmo još jednom nismo li nešto zaboravili. Smučiti kojima se vratimo kući moraju biti silina onima iz škole smučanja. Nave poljona svojom veličinom plate poteknike.

Vaspitaj opet pravo silu smučanja. Pritom ne smemo zaboraviti da će svaki sledeći bliži kažu, jer je smučina sve ugaštijena. Zato održavamo dovoljan rasmak. Uzimajmo u obzir uvak najvišijeg. On nam mora postati opasno merilo za brzina i izbr put. Odnor ne treba da budu previse dugi. Na pogodnim mestima se zastavljamo, malo predahnemo i sačekamo poslednjeg. Na nepreglednim mestima sačekajmo slične da nekoga negde ne izgubimo. Ulijmo im u glavu da ne vaze svoju ruku po celku, jer se nada izlasku smučke, ili čak i nega. Samo izvestno, tamo gde smučite i sneg to dozvoljava, dopustimo da svako ide za svoj račun, ali ipak na određenom mestu svi treba opet da se skupi. Izpred pregiba zastavljamo se, i to 50 metara ranije, i oprezno prvi zauzimamo u nevidljivoj dolini. Isto to važi za prelaze preko mostova, ili kroz vme u proseke.

Budimo uvak svesni da je uzrok veštine nesreća pogrešno rukovođenje. Ni nedisciplinovanost ni znanje ne sme nam biti izgovor, jer je i to dokaz nalog neiskustva i nezrelosti. Poslušnost ne postizemo vikom, već svojim znanjem i samopouzdanjem. Budimo uvak odlučni, verujmo u sebe, ne dozvolimo da nam se priprava, već mislimo trezveno i zrelo da smo samo mi odgovorni za svakog pojedinca. Ako primetimo da se vreme kvori, nemojmo hvrdoglaviti i silom ići napred, već se vratimo. Pogrešno je mišljenje da zbog takvih odluka gubimo ugled. Ko tako misli dokazuje da nije zreo za planine, posebno u vreme zime. Posle izlaska odredimo dan za sastanak gde ćemo podrobno razložiti događaje. Pioniri treba sami da ispitaju utiske, da sami sebe kritikuju, a mi da pravdno prekorimo ono što zaslužuje prekor i da pohvalimo one koji su to zaslužili. Grdnja ne treba—da bude takva da prekorena svrudi ili da im vrtili želju za sledeće izlete, već takva da podstigne.

Sve ovo nisu prozne reči, već skromne odlike dobrog rukovođenja. Pokoljavo ih shvatiti i učiniti ih svojim, pa ćemo videti da ćemo imati uspeha.

Isto pravila važe i za sankara, samo povratok moramo prilagoditi sankama i izabrati takve putove koji nemaju suviše uske zavoje od nekim opasnim stenama, jer nas i najmanja nepoznatost može nesrećiti.

Nikad neće biti suviše ako ovakve izlete budemo organizovali i za starije. Odgovarajućom propagandom privučemo i druge iz mesta. Na toj noćni ljudi će se bolje međusobno upoznati, a vesela svirka harmonike ili nekog drugog instrumenta sigurno će doprineti dobrom raspoloženju.

Preporučljivo je i oblik porodičnog izletništva. Zajedno sa pionirima na izlet treba da idu i njihovi roditelji. Tako će najbolje sami upoznati sve oblike takvog izleta. Oni nam takođe mogu korisno poslužiti na vanom izletu. Mogu biti sudije i redori prilikom takmičenja, priredbi i slično. U zaključku da pomenemo da se planovima i programima zimskog izletništva ne čekamo na sneg. Onda je već suviše kasno. Sa pripremanja počinjemo ranije.

Kad god idemo u brda, učinimo sve da ne dođe do nesreće. Uvek i svuda nekog nas prati osećanje odgovornosti, naročito prema deci koja su nam poverena.

ZIMSKA OPREMA

Dužnost pedagoga je da pionirima da savet u pogledu opreme i da ih u isto vreme navikava na njeno pravilno održavanje. Moramo znati da zdravo dete dobija prve smučke već u petoj godini. Sankanje se počne još znatno ranije, ali do pete godine samo pod nadzorom. Smučke za ovaj uzrast treba da bude detetu do ramena i treba da budu izra-

dene tako da bude isto je moguće elastične. Tog se pravila držimo sve do desete godine. U svakom slučaju moramo početi sa nastiavan smučanja najkasnije do desete godine, to jest do vremena kada se pojavi zastoj u ranojnoj i kada je dečji organizam najprijetljiviji za učenje spretnosti i akrobatnosti. To je doba sticanja iskustava u pokretima, koje deca najlakše uče u raznovrsnim igrama i koji su pogodna za dalji rad.

No, vratimo se na izbor smučki. Koo što smo već rekli, smučke za pionire moraju biti kratke i mekne. Kada kupujemo ovakve smučke pazimo da drvo nije žvanjavato, da uporedo ima nešto šire govore, da je žiljev ravan, da su obe smučke jednake i podjednako elastične i da jedna nije možda savijena u „propeler“. Ko sam nije vešt da bira smučke, neka poverde sa sobom nekog stručnjaka koji će mu pomoći u izboru. Donos su sve više u upotrebi lepljene smučke, koje nisu skuplje od običnih (asenovih), a dalaka su elastičnije i izdržljivije. Pionirima do 8 godina ne preporučujemo rubljene smučke. Takve smučke su za početnike opasne i sa njima se teže igrati. Otvrdnjene (ojačane rubnicama) smučke pioniri treba da upotrebljavaju tek onda, kada počnu sa sistematskim svežbovanjem izlaskih figura smučanja. Klizajuća površina je isto tako poglavito za sebe. Gole smučke, koje moramo stalno mazati kako se sneg ne bi lepio na njih nisu najbolje. Preporučujemo da se i sa najmlađim smučarima smučke kliziraju odgovarajućim lakom. A ako su smučke pale, potrebno ih je najpre impregnirati više puta lanenim uljem, ili nekom mekanom smučarskom mazom. Najbolji je klizter, koji moramo uplaćivati užeći u drvo. Donos se ovim načinom služiti samo još izreći, a drugi se radi pomaku lakovima. Od maza za pionire najbolji su obični univerzalni voskovi, koje mogu premazati na osnovni lak za svaki sneg. U krajnjem slučaju upotrebljiv je i parafin, kome je jedina slabost osobina što se brzo skida.

Najbolji vezovi za smučke su lakozavni sigurnosni vezovi, koji omogućavaju da se smučarv prilikom opasnog pada vež otklopi. Ovakve vezove, koji su u prodaji u najrazličitijim izradama, preporučujemo i pionirima. A ako nemaju njih, polto su vrlo skupi, treba da se zadovolje i običnim. Ovi po mogućnosti treba da budu sistema „kandaha“, jer su drugi napravljeni od remena koje se lako nakvasi i posle na smučku ne drži čipele. Kada kod vezova upotrebljavamo čeljusti, ona treba da bude tako prikrivena da vrh čipele ne izlazi napred iz čeljusti, jer je to opasno (preti pretomom gležnja) i po mogućnosti treba da bude bez remena za prste. Umesto toga ponekad je dovoljno ako kletima malo savijemo gornje ivice čeljusti prema unutrašnjoj strani.

Smučarski štopovi ne smeju biti ni predugotki ni prekratki. Najbolje je da dosežu prilično do pazuha. Mogu biti lestkovi, koji su prilično izdržljivi, ali i nešto teži. Oni imaju tu prednost da su jeftini i da ih pioniri mogu i sami napraviti. Donos su sve više u upotrebi aluminijumski, koji su i dovoljno izdržljivi i laki. Nikako pionirima ne smemo dozvoliti da se smučaju sa štopovima izrezenim od dasaka. Takvi štopovi se lako lome i vrlo su opasni. Krpljice ne treba da budu preveličke, vrhovi ne previse zaobljeni, a petlje kod drške dugačke samo toliko da ruka može obavijati dršku, a da pritom kraj štopova ne izlazi iz pesnice.

Među najveće probleme dečjeg smučanja svakako spada obuća. Obično se misli da je izeta detetu kupovati bolje čipele, jer će mu brzo biti male, ili mu odmah kupimo nekoliko brojeva veće, kako bi ih duže vreme moglo nositi. Ponekad čak mladi nasleduju stare čipele od starijih. Boš bi možda najviše grešimo. Čipela se mora prilagoditi nozi, naročito na petli, i ne sme se stezati. Možda bi bilo dobro da po prethodnom dogovoru u jesen zavetuje nekakav sastanak roditelja i da im savetujele da određenom dana organizuju servisnu prodaju. Tako roditelji zajedno sa decom mogu kupovati i prodavati već upotrebljene čipele, koje su dobre, i po veličini odgovaraju pojedincima. Pokoljavo i videćete da će to uspeti.

Pored navedenog, treba voditi računa da čipela ne propušta vodu. Lačić tu često greše i sami su krivi što čipela postanu propustljive za vlagu, bilo da ih upušte ne neguju, ili ih preferano možu raznim mastima. Čipela pravilno negujemo onda kada ih odmah čistimo, a jednom godišnje tople i vlažne premažemo, ili bolje rečeno prenamo nekom odgovarajućom maću, a onda ih stalno negujemo samo imalnom. Možemo ih posle svake upo-

trebe i uvek dobro izglazati tako da se sijaju. Samo negovana cipela postaje istinski otporna prema vlagi.

Još nešto o odeći za sankare i izletnike. Donje rublje mora biti takvo da upija znoj. Dakle nikakva veštačka vlakna, već običan pamuk. Odeveni moramo biti tako da na sebi imamo više komada lakše odeće, da bismo po potrebi, kada smo zagrejani, svukli neki komad. Dobro je da imamo neku flanelsku košulju zahvalne boje, vunenu jaknu ili pulover i vundjaku. Na nogama nosimo po mogućstvu dva para čarapa, i to ispod par tankih, nikako ne najlonskih, a povrh njih obujemo još i vunene čarape. Čarape ni u kom slučaju ne smeju biti zakrpljene na petli. A ako već moraju biti, treba da budu zakrpljene dobro, kako nos ne bi nožljale. I tu roditelji često greše, jer smatraju da je za zimu i anako sve dobro i da deca treba da nose stare čarape, koje se ne vide pod pantalonama.

Smućarske pantalone treba da budu skrojene tako da se u njima lako krećemo i od materijala koji nije dlakav i ne upija vlagu. Dakle, najbolje su svakako one od gabardena ili kangarana. Najnovije modne tvorevine od elastičnih veštačkih tkanina su više lepe nego praktične.

U okvir ovoga spada i pitanje rukavica i kapica. Najbolje rukavice za pionire su one od gusto pletene domaće vune samo sa odvojenim palcem. Lake su, tople i dugo vremena ostaju suve. Najbolje je da deca ima više pari takvih rukavica, da ih može menjati i sušiti. Šta se tiče pokrivanja glave i tu ne smemo preterivati. Ako je neko zimi stalno pokriven, neka bude i prilikom smučanja, i obrnuto. Pogrešno je ako mislimo da prilikom smučanja obavezno moramo imati nešto na glavi. Više puta smo primetili decu kojoj se znolja glava toliko da im je kosa bila sasvim mokra; tada ih pažnje vršitelj glava, aktrivaju se, i onda nastaje mogućnost nazeba. Zato i u tom pogledu budimo oprezni.

Još nešto o čuvanju opreme. Zimski rekviziti, smučke ili sanke, preko leta moraju biti sklonjeni po mogućnosti u takvoj prostoriji koja sve vreme ima podjednaku temperaturu. Za ovo nisu pogodni tavan i podrumi. U prvima se previše zagreva, a u drugima upiju vlagu. Tako ostavljene smučke obično se iskrive, ili izgube krivine i napetost pod stopalima, sanke popuceju, a u podrumu sve zajedno trone i rđa. Svi znamo da je ova oprema vrlo skupa, a malo činimo da tu opremu pravilno čuvamo. Negu opreme isto tako spada u okvir vaspitanja i ne bi bilo pogrešno ako bi vaspitaji ponekad posvetili koji čas i ovom problemu. Jer tako vaspitavamo našu mladu generaciju da stakne osećanje odgovornosti i odnosa prema svojoj.

Upozorimo na ova stvari pionire i posle završene zimske sezone, i pre njenog početka. Oba puta je potrebno i metalne delove oprema premazati nekom mašću.

LITERATURA

Pošto je cela materija data u okviru zimskih aktivnosti vrlo sažeta, preporučujemo da se za sopstveno usavršavanje pribavi sledeća literatura:

- 1) Igre na snegu (B. Hrovatin) — Biblioteka Zveze prijateljev mladine Slovenije
- 2) Priručnik za smučarske rukovodioce — I deo (B. Hrovatin) — „Polet“ — Ljubljana
- 3) Priručnik za smučarske rukovodioce — II deo (B. Hrovatin) — „Polet“ — Ljubljana
- 4) Smučanje (D. Ulaga — M. Jeložnik) — Državna založba Slovenije — Ljubljana
- 5) Veselo na odmor (B. Hrovatin) — Zveze prijateljev mladine Slovenije (Igre pogodne za razonodu u zimske večeri).

JUGOSLOVENSKE PIONIRSKJE IGRE 1962

IGRE NA SNEGU I SMUČANJE

Bojan Hrovatin

7

MLADO POKOLENJE
BEOGRAD
1961.